

використання внутрішніх інвестицій та несуттєвий характер впливу на результативність діяльності підприємств іноземного капіталу, що має бути враховано при визначенні подальших напрямів розвитку галузі.

### Література

1. Пашенко Ю.Є. Транспортно-дорожній комплекс України в процесах міжнародної інтеграції: [монографія] / Ю.Є Пашенко, О.І. Никифорок ; НАН України. Рада з вивчення продуктивних сил України. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2008. – 192 с.

2. Прейгер Д.К. Реалізація потенціалу транспортної інфраструктури України в стратегії посткризового економічного розвитку: [аналітична доповідь] / Д.К. Прейгер, О.В. Собакевич, О.Ю. Ємельянова. – К.: НІСД, 2011. – 37 с.

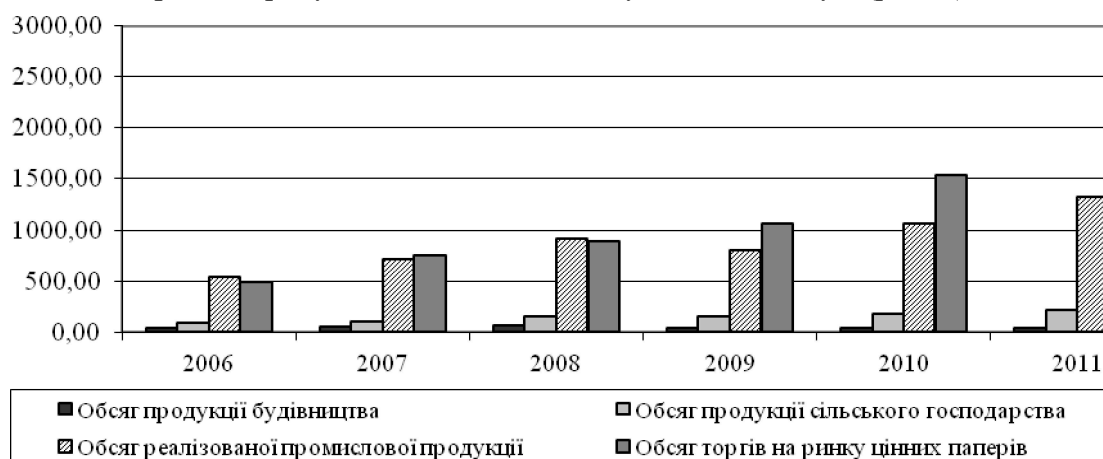
УДК 336.76(477)(043)

Марена Тетяна Василівна, к.е.н., доцент

## РОЗВИТОК ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Однією з тенденцій розвитку світової фінансової системи в умовах глобалізації є стрімке зростання фондових ринків, що призводить до збільшення розмірів фінансових потоків між країнами, розвитку інфраструктури фондового ринку та появи нових видів і модифікацій цінних паперів.

В процесі інтеграції України до системи світового господарства зростає залежність національної економіки від загальносвітових тенденцій господарського розвитку, і зокрема, виникає необхідність пристосування українського фондового ринку до глобалізаційних процесів. Одним з наслідків впливу процесів фінансової глобалізації на фондовий ринок України є більш швидкий його розвиток порівняно з реальним сектором економіки. Підтвердженням стрімкого розвитку фондового ринку є обсяг торгів, який протягом останніх років перевищував обсяги виробництва як промислової, так і сільськогосподарської продукції, а також обсяги будівельної галузі (рис. 1).



**Рис 1. Порівняльні дані обсягів торгів на ринку цінних паперів, реалізованої промислової продукції, продукції сільського господарства та продукції будівництва в Україні у 2006-2011 рр., млрд. грн.**

У 2011 р. обсяг торгів на ринку цінних паперів досяг перевищив 2100 млрд. грн., що більше за обсяги ВВП країни на 855 млрд. грн. При цьому відбулося значне збільшення обсягів торгів цінними паперами на організаторах торгівлі: майже вдвічі у 2011 р. порівняно з 2010 р., у 3,6 рази в 2010 р. порівняно з 2009 р., тоді як у 2009 р. у порівнянні з 2008 р. обсяги торгів скоротилися на 4,6%. Збільшення активності на біржовому ринку у 2010 р. призвело до збільшення питомої ваги організованого фондового ринку, частка якого становила 10,7% всіх операцій з цінними паперами в Україні (у 2009 р. цей

показник склав 4,5%, у 2008 р. – 5,5%). У 2011 р. ця тенденція продовжилася і частка біржового ринку досягла майже 14%.

Загалом протягом 2002-2011 рр. найбільші обсяги торгів цінними паперами на фондовому ринку України спостерігалися у 2009-2011 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

**Показники розвитку фондового ринку України у 2002–2011 рр. \***

Показник	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Обсяг торгів цінними паперами, млрд. грн.	108,6	203,0	321,3	403,8	492,8	754,31	883,39	1067,26	1537,79	2171,10
Обсяг випуску цінних паперів, млрд. грн.	17,09	23,62	34,76	61,99	84,07	133,25	153,05	162,68	96,34	180,00
ВВП, млрд. грн.	225,81	267,34	345,11	441,45	544,15	720,73	948,06	913,35	1094,61	1316,60
Темпи зростання торгів, %	58,54	86,92	58,28	25,68	22,04	53,07	17,11	20,81	44,08	41,18
Темпи зростання випуску цінних паперів, %	-24,61	38,21	47,16	78,34	35,62	58,50	14,86	6,29	-40,80	86,84
Темпи зростання ВВП, %	10,59	18,39	29,09	27,92	23,26	32,45	31,54	-3,66	19,85	20,28

Розвиток вітчизняного фондового ринку у 2000-2007 рр. стимулювався, з одного боку, стабільним розвитком економіки країни, зростанням обсягів ВВП, промислового виробництва, з іншого – сприятливими зовнішніми факторами: зростанням попиту на світових ринках на продукцію основних українських експортерів, зростанням цін на продукцію металургії, а також усіх основних фондових індексів. Перелічені фактори у поєднанні з дешевиною фінансових активів призвели до чергового припливу спекулятивних іноземних капіталів. Початок системної кризи, падіння попиту на продукцію металургійних підприємств спричинили масовий відплив спекулятивного капіталу у 2008 р. Визначним є той факт, що в останні роки темпи зростання обсягів випуску цінних паперів та темпи зростання торгів на фондовому ринку значно перевищують темпи зростання ВВП (див. табл. 1).

У 2011 році, крім нестабільності глобального фондового ринку, на український ринок цінних паперів негативно впливали ще й внутрішні чинники. Втім, у таких умовах українські інвестори продовжували отримувати прибутки, віддаючи перевагу строковим інструментам, на відміну від інвестиційних фондів, тільки п'ять з яких змогли отримати прибуток за підсумками 2011 року. Водночас, збільшення обсягів операцій з цінними паперами стало можливим завдяки впровадженню низки заходів щодо дерегулювання фондового ринку (скасовано більше 100 нормативних документів, що регламентували його діяльність, відмінено термін дії ліценцій професійних учасників ринку тощо).

Внаслідок розвитку процесів фінансової глобалізації фондові ринки все більше стають залежними від дії зовнішніх чинників, як позитивного, так і негативного характеру. Результатом цього стають схожі тенденції в динаміці основних показників національних та міжнародних фондових ринків. Так, показник капіталізації фондового ринку України достатньо тісно корелює з показником капіталізації світового ринку цінних паперів (коефіцієнт кореляції дорівнює 0,77). Однак внаслідок недостатнього включення України до світового ринку цінних паперів, показники національного фондового ринку поки що здебільшого знаходяться під впливом внутрішніх чинників.

В цілому, на сьогодні в Україні сформувався достатньо волатильний, спекулятивний фондовий ринок, який перебуває у значній залежності від іноземного капіталу й зовнішньоекономічної динаміки. Негативними чинниками функціонування національного фондового ринку є втрата державою контролю як за макроекономічними показниками, про що свідчать від'ємне сальдо зовнішньоторговельного балансу, високі темпи інфляції,

високий рівень державного боргу, так і за діяльністю фінансових інститутів, які безконтрольно здійснювали приватні запозичення на внутрішньому і зовнішньому ринках капіталу, що призвело до фінансової кризи [1,2,5]. При цьому зовнішні фактори лише підсилили негативний ефект від непродуманої фінансової політики.

Таким чином, основними проблемами розвитку фондового ринку України в умовах фінансової глобалізації є: низька політична та економічна стабільність країни; недостатня капіталізація фондового ринку; незначна частка організованого ринку цінних паперів; недостатньо розвинений ринок корпоративних облігацій; недостатня прозорість українського фондового ринку; нерозвиненість вітчизняного ринку деривативів; невідповідність біржової торгівлі світовим тенденціям. Поступове включення України до операцій на світових фондових ринках вимагає вирішення зазначених та інших проблем розвитку національного ринку цінних паперів.

#### Література

1. Ватаманюк З.Г. Ринок цінних паперів в умовах фінансової глобалізації / З.Г. Ватаманюк, Н.В. Звонар // Фінанси України. – 2007. – №6. – С. 82– 89.
2. Гриценко Л.Л. Проблеми розвитку фондового ринку України в умовах фінансової глобалізації / Л.Л. Гриценко, В.В. Роєнко. – 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: [http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc\\_Gum/Mre/2010\\_2/5\\_6.pdf](http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Mre/2010_2/5_6.pdf)
3. Державна служба статистики України: Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України протягом 2011 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua/fund/analytics>.
5. Калач Г.М. Вплив фінансової глобалізації на фондовий ринок України / Г.М. Калач // Фінанси України. – 2009. – №1. – С. 115– 121.
6. Кортунів Г.Г. Вплив глобальної фінансової кризи на розвиток національного та світового фондових ринків на сучасному етапі / Г.Г. Кортунів. – 2009. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: [http://www.nbu.gov.ua/portal/soc\\_gum/prvs/2009\\_2/0839.pdf](http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2009_2/0839.pdf).
7. Річна звітність Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку: [Електронний ресурс]. - Режим доступу до звітів: <http://www.nssmc.gov.ua/activities/annual>.

УДК 332.12(477)(043)

Мітюшкіна Х.С., старший викладач

### ДИСПРОПОРЦІЇ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Однією з найважливіших проблем переважної більшості країн світу є нерівномірність соціально-економічного розвитку територій. Основні зусилля регіональної політики спрямовані на подолання існуючих диспропорцій територіального розвитку та вирівнювання рівня життя населення. Найнаочнішим виявом диспропорційності територіального розвитку України є суттєві відмінності у показниках валового регіонального продукту (ВРП) та ВРП на одну особу.

Так, якщо у 2000 р. співвідношення між максимальним (м. Київ –5965 грн.) та мінімальним (Чернівецька обл. – 1411 грн.) значенням ВРП на одну особу складало 4,2 разу, то вже у 2004 р. це співвідношення склало 6,6 раза, у 2008 р. – 6,8 раза (м. Київ – 49795 грн.; Чернівецька обл. – 7369 грн.), а у 2010 р. – 6,51рази (м. Київ 61088 грн.; Чернівецька обл. – 9383 грн.). За середньою величиною ВРП за 2007–2010 рр. (у розрахунку на одну особу, у фактичних цінах) аутсайдерами є Хмельницька, Волинська, Закарпатська, Тернопільська, Чернівецька області.

Зазначені 5 регіонів займали протягом 2007–2010 рр. останні місця серед усіх регіонів за показником ВРП на одну особу. Наприклад, якщо протягом всього періоду